

УНИВЕРЗИТЕТ У ПРИШТИНИ ПРАВНИ ФАКУЛТЕТ КОСОВСКА МИТРОВИЦА			
ПРИМЉЕНО 15.07. 2016 ГОДИНЕ			
ОЈ	БРОЈ	ПРИЛОГ	ВРЕДНОСТ
08/5	98	—	—

УПУТСТВО ЗА ПИСАЊЕ ИЗВЕШТАЈА О ОЦЕНИ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ
 -обавезна садржина-

I ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ
1. Датум и орган који је именовано комисију 17.05.2016. године, Наставно-научно веће Правног факултета Универзитета у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици
2. Састав комисије са знаком имена и презимена сваког члана, звања, назива уже научне области за коју је изабран у звање, датума избора у звање и назив факултета, установе у којој је члан комисије запослен:
1. Др Ирена Пејић, редовни професор Правног факултета у Нишу, председник
2. Др Владан Михајловић, редовни професор Правног факултета у Приштини, ментор
3. Др Владан Петров, редовни професор Правног факултета у Београду, члан.
II ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ
1. Име, име једног родитеља, презиме: БОЈАН, ЧАСЛАВ, БОЈАНИЋ
2. Датум рођења, општина, Република: 30.06.1972. године, Исток, Република Србија
3. Датум одбране, место и назив магистарске тезе 03.09.2010. године, Правни факултет Универзитета у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици, „Уставноправни аспекти регионалне државе“
4. Научна област из које је стечено академско звање магистра наука Уставно правна научна област
5. Библиографија научних и стручних радова
1. <i>Регионализација и регионална држава: уставноправни аспекти</i> , монографија, Правни факултет Универзитета у Приштини, Косовска Митровица 2013, (244 стране).
2. Владан Михајловић, Бојан Бојанић, <i>Забрана дискриминације као услов и гаранција правне (унутрашње правне) и међународне правне заштите људских права</i> , Тематски зборник радова “Правни систем и заштита од дискриминације”, II свеска, Правни факултет Универзитета у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици, 2015. године, 269-286.
3. <i>Бриселски (не)споразум – оквир будуће аутономије српског народа у српској покрајини или сигуран пут ка уставноправном отуђењу Косова и Метохије?</i> Научно-истраживачки и развојни пројекат „Законодавство Републике Србије – стање, циљеви и даљи развој“ за период 2013-2015, Тематски зборник – пројекат, Правни факултет Универзитета у Приштини, Косовска Митровица 2015, 461-480.
4. <i>Заједничко издвојено мишљење у односу на закључак Уставног суда Иуо-870/2012 - да ли је Уставни суд Србије „уставобранитељ“?</i> , Научно-истраживачки и развојни пројекат

„Законодавство Републике Србије – стање, циљеви и даљи развој“ за период 2013-2015, Тематски зборник – пројекат, Правни факултет Универзитета у Приштини, Косовска Митровица 2014, 431-446.

5. *Положај и надлежност Уставног суда Републике Србије*, НБП – Журнал за криминалистику и право, Криминалистичко полицијска академија, Београд 2013, бр. 3/2013, 141-150.
6. *Перспектива децентрализације Србије у светлу праксе неких европских држава*, Научно-истраживачки и развојни пројекат „Законодавство Републике Србије – стање, циљеви и даљи развој“ за период 2013-2015, Тематски зборник – пројекат, Правни факултет Универзитета у Приштини, Косовска Митровица 2013, 431-446.
7. *Кратак осврт на настанак идеје регионализације у време стварања прве југословенске државе*, Зборник радова, Правни факултет Универзитета у Приштини, Косовска Митровица 2013, 204-217.
8. Владан Михајловић, Бојан Бојанић, *Једнакост као остварљиви (остварени) идеал слободног и демократског друштва и услов поштовања човекове слободе*, Зборник радова, Правни факултет Универзитета у Приштини, Косовска Митровица 2013, 37-58.
9. Владан Михајловић, Бојан Бојанић, *Људска права и слободе из перспективе њихове међународно правне регулативе*, Научни скуп са међународним учешћем: „Међународно хуманитарно право“, Зборник радова, Правни факултет Универзитета у Приштини, Косовска Митровица 2013, 170-184.
10. Владан Михајловић, Бојан Бојанић, *Уставни и међународно-правни оквир за решење статуса Косова и Метохије*, Зборник радова интеркатедарског састанка наставника и сарадника на предмету уставно право, Правни факултет Универзитета у Приштини, Косовска Митровица 2012, 124–140 .
11. *Појам и обележја региона као административно-политичких јединица – норма и стварност*, Зборник радова „Начела и вриједности правног система – норма и пракса“, Правни факултет у Источном Сарајеву 2012, 444–455.
12. *Уставноправни положај региона у регионалној држави*, Правни живот, год. 60, књ. 550, бр.12 (2011), 961–973.
13. *Локална самоуправа у Републици Србији у периоду након доношења Устава из 2006*, Зборник радова – тематски број: Устав Републике Србије – пет година после (2006–2011), Правни факултет Ниш – Правни факултет Крагујевац, 2011, 267–279.
14. *Регионална држава као специфичан уставни модел*, Правна ријеч – часопис за правну торију и праксу, број 27/2011, Бања Лука 2011, 313–325.
15. *Уставни и политички оквир и могућност децентрализације и регионализације Србије*, Међународна научна конференција „Правни систем и друштвена криза“, Зборник радова, друга свеска, Правни факултет Универзитета у Приштини, Косовска Митровица 2011, 199–212.
16. *О централизацији и децентрализацији*, Зборник радова Правног факултета у Приштини, Косовска Митровица 2011, 199–208.
17. *Однос политичких партија према питању децентрализације и регионализације Србије*, Зборник радова Правног факултета у Приштини, Косовска Митровица 2010, 325–341.

III НАСЛОВ ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ:

„ПАРЛАМЕНТ У УСТАВНОМ РАЗВОЈУ СРБИЈЕ“

IV ПРЕГЛЕД ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ:

Докторска дисертација под називом „Парламент у уставном развоју Србије“ кандидата Бојана Бојанића има укупно 326 странице А4 формата компјутерског обрађеног текста (фонт: Times New

Roman, проред 1.5 маргине 30 мм) и у потпуности је усклађен са техничким захтевима у погледу изгледа и садржине докторске дисертације које прописује Правилник о роктодким студијама Универзитета у Приштини.

Докторска дисертација садржи насловну страницу на српском и енглеском језику, идентификациону страну, текст докторске дисертације, списак коришћене литературе, изјаву о истовестности писмене и електронске верзије докторске дисертације, изјаву о ауторству и изјаву о дозволи коришћења. Структуру докторске дисертације чини увод, пет глава рада и закључак са укупно 947 фуснота у тексту.

Списак литературе обухвата укупно 330 (274+40+16) библиографских извора на српском и страном језику.

V ВРЕДНОВАЊЕ ПОЈЕДИНИХ ДЕЛОВА ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:

Докторска дисертација „Парламент у уставном развоју Србије“ поред увода и закључка са предлозима обухвата и пет научно-концепцијских целина систематизованих у оквиру посебних глава и ужих систематизованих целина које чине поглавља и потпоглавља.

У уводу (стр. 1–4) кандидат дефинише предмет свог рада и истраживања и поставља питања на која у овој дисертацији намерава да понуди валидне одговоре. У фокусу те своје научне пажње истиче парламент и његов развој кроз уставну и политичку историју Србије. Ради систематичности дисертације кандидат у овом уводном делу излаже и сажету структуру и преглед најважнијих делова, целина дисертације. Оне тематски обухватају најважније проблеме и питања везана за организацију и функционисање парламента у уставном и политичком систему Србије.

Прва глава под називом „Парламент“ (стр. 5 – 88) посвећена је историјском приказу развоја институције парламента пре свега у Европи. Тај историјски пресек је у сажетом али и богатом и садржајном смислу документован и дат у првом поглављу у коме је кандидат дао анализу настанка и развоја представничког тела (парламента). Служећи се историјско-правном методом кандидат је указао на порекло парламента, његове енглеске корене али и на почетке развоја парламента и у осталим значајним европским земљама: Шпанији, Италији, Холандији и др. Свакако највећу пажњу завређује енглеска политичка и представничка пракса из које се изнедрио Енглески парламент, а што је трасирано и најважнијим енглеским политичко правним актима (Magna carta, Петиција о правима и др.). Та историјска анализа убедљиво потврђује становиште да је енглеска политичка и представничка идеја и пракса предњачила и била узор за увођење и развој представничког система у осталим континенталним, европским земљама. Те земље су у том погледу свакако заостајале и имале успоренији развој.

У другом поглављу ове прве главе кандидат систематизује и излаже основне функције парламента према њиховом реду величина односно значају – законодавну, контролну, изборну, квазисудску и остале.

У трећем поглављу дисертације кандидат разматра питање састава парламента: један или два дома и излаже искуства и аргументе у корист (или против) дводомног односно једнодомног парламента. У складу са преовлађајућом демократском праксом у свету кандидат се исправно опредељује за дводомни систем и анализира предности тог система, наводи врсте дводомности као и начине решавања сукоба домова у случају њиховог неслагања у раду и одлучивању.

Четврто поглавље се бави унутрашњом организацијом парламента и обухвата сва она класична и незаобилазна питања живота, унутрашњих односа и функционисања парламента. Прво од тих питања тиче се заштите парламентарног мандата (посланичког имунитета), а након њега су обухваћена и остала важна питања унутрашњег рада и живота: заседања и седнице парламента, радна тела, парламентарне групе и функционери. Сва та питања унутрашње организације спадају у пословничку материју, уређују се пословником парламента и свакако утичу на правац и ефикасност функционисања сваког парламента. Разматрање општих питања везаних за рад и

организовање парламента кандидат завршава анализом положаја модерног парламента. Ту указује на актуелне тенденције у његовом развоју које утичу на његово или повремено јачање или слабљење. Но уз сва та колебања, успоне и падове парламента добро се уочава и закључује да модерни парламент као институција не пропада него да се пре може говорити о његовој, нешто измењеној улози, нарочито у односу на владу. Ту кандидат има у виду претерано снажење владе која ремети равнотежу у парламентарном систему и преузима улогу која јој није својствена, не припада као извршној власти. Но докле има парламента биће и парламентарне владе више или мање својствене или прилагођене природи и функцији парламента. Те две власти стоје узајамно, утичу једна на другу и морају да се одржавају у равнотежи. Анализа положаја модерног парламента недвосмислено показује да нити модеран парламент треба да управља владом нити пак да влада господари парламентом. Трајна превласт владе руши парламент и парламентарни режим што свакако није намера модерних демократских држава. Оне не смеју да отварају простор да се демократски режими засновани на подели и равнотежи власти угрожавају ауторитарним који заговарају и спроводе недемократско јединство власти.

У другој глави дисертације под називом „Парламент у Кнежевини и Краљевини Србије“ (стр. 89–184) кандидат нуди занимљиву и обимну теоријско-правну и историјско-правну грађу о наставку и развоју представничке идеје у Србији и уобличавању нашег модерног представничког тела (парламента).

У првом поглављу се излаже историјат развоја српског народног представништва и изводи закључак да идеја представништва код нас има средњевековна корене, сеже и далеку прошлост, до првих сталешких скупштина или сабори. То свакако доводи у сумњу или боље рећи оспорава тезу о искључиво аутократском карактеру власти српских средњевековних владара. Има основа да верујемо, а што нам се сугерира у дисертацији, да се та власт (у ограниченом смислу) ослањала у одређеној мери и на оваква рана представничка тела. У сваком случају ту средњевековну традицију кандидат не помиње случајно јер је она била весник и исходште будуће, модерне политичке праксе Србије. Шта више Србија која се почетком 19. века спорије развијала од осталих европских држава мање или више је рачунала и у својој државној организацији се ослањала и на народно представништво. Истина, у почетку тај српски политички живот Кнежевине Србије (у првој половини 19 века) није подразумевао развијену функцију народног представништва. То се посебно односи на епоху Милошеве владавине када је доминирао кнежевски аутократски режим и када се идеја представништва тек назирала и скромно помињала.

До значајније промене у положају народног представништва долази касније, са првим српским, Сретењским уставом из 1835. године. Кандидат добро уочава да је Устав конституционализовао Народну скупштину (што је био велики напредак) али није променио њену другоразредну улогу јер је кнез и даље доминирао и као чинилац законодавне и као чинилац извршне власти. Овај Устав није доследно спровео поделу власти. Он није Народној скупштини доделио законодавну власт што јој је припадало него јој је поверио, како примећује кандидат ексклузивитет у домену финансијских права јер се никакав порез (данак) није могао увести без њеног одобрења. Но једном конституционализована идеја представништва је у Србији наставила свој живот, даље се развијала и јачала без обзира на повремена узмицања па и одустајања од ње. Ново поглавље у животу српске народне скупштине је по оцени кандидата зачала Светоандрејска народна скупштина јер је иза ње уследио период модернизације српског политичког живота и реформе највиших државних власти коју је спровео Михаило Обреновић. Преображенским законом о Народној скупштини из 1861. године народно представништво се враћа у уставни и политички живот Србије и од тада оно само јача. У следећој фази политичког живота (са развојем парламентарне демократије) народно представништво у облику Народне скупштине ће доживети своју кулминацију и постаће равноправни чинилац у организацији највише државне власти.

Прекретницу у процесу јачања српског парламента је наговестио и „отворио“ Намеснички устав из 1869. године собзиром да је у организацији врховне државне власти заједно са кнезом

предвидео и увео и народно представништво. То је значајно допринело стабилизацији политичких прилика у Србији па и промени дотадашњег правца политичке и уставне историје. За њу је кандидат оценио да је била бурна и обележена бројним успонима и падовима, унутрашњим и спољашњим борбама и великим бројем државних удара.

Намеснички устав из 1869. године је ојачао положај Скупштине али је није ставио у исту раван са кнезом (овај је имао шира овлашћења) па је Уставом успостављен представнички систем без парламентарне владавине. Без обзира што овај устав није успоставио парламентарну демократију кандидат истиче његов значајан утицај у процесу демократизације политичког живота Србије. Тек са Радикалским уставом из 1888. године Србија добија режим доследне поделе власти у облику парламентаризма.

Кандидат добро уочава да је положај Народне скупштине унапређен тиме што она дели законодавну власт са краљем и што се ни један закон не може донети без пристанка оба чинилаца. Уз то, у духу парламентарног режима, буџетско право прелази у руке Скупштине док извршна власт (која се врши преко министара) зависи и од краља али и Скупштине. Тиме је био успостављен дуалистички (монархистички) парламентаризам у коме влада зависи и од краља (који именује и разрешава њене министре) али и Скупштине чије поверење мора да ужива или може да га изгуби. То је била једна од особености српског парламентарног режима у коме се огледала још увек присутна традиционална позиција и моћ монарха.

Та моћ владара је стицајем српских историјских прилика лагано јењавала и прелазила на страну представничког тела што је била карактеристика уставног развоја Србије крајем 19. и почетком 20. века. У контексту тог променљивог (промењеног) односа снага између парламента и краља кандидат добро уочава да је једна од вредности овог Устава у томе што је у домену политичких права и слобода створио битне претпоставке за демократизацију политичког живота. Известан застој, скретање са тог пута је изавао за кратко Устав Александра Обреновића из 1901. године али је започет процес настављен и успешно је обележио политички живот Србије у првим деценијама 20. века.

У другом поглављу друге главе кандидат систематизује функције српског народног представништва (законодавну, контролну, буџетску и остале) у различитим периодима уставног развоја Србије указујући на њихове специфичности, различита решења примењена почев од првог, Сретењског устава па до последњег српског устава из 1901. године, односно поновљеног Радикалског устава из 1903. године.

У овом поглављу кандидат анализира и структуру народног представништва истичући да је доминирала једнодомна Народна скупштина, а да је само Уставом од 1901. године успостављено дводомно представничко тело (са Сенатом). То је више било производ краљевих амбиција, а мање је имало упориште у демократској политичкој традицији која је тражила поделу власти и успостављање равнотеже политичких снага у структури парламента.

У трећем поглављу се анализирају питања унутрашње организације, живота српског парламента 19. века, а то се пре свега односи на заштиту парламентарног мандата и начин како су српски устав те епохе уређивали посланички имунитет, даље посланички инкомпабилитет, седнице и заседања парламента и остало. Свакако највећи значај је посвећен посланичкој заштити, имунитету који је први пут био уведен Уставом из 1869. године, а како тврди кандидат ојачан Уставом из 1888. године који је утврдио пуну и посланичку неодговорност и неповредивост.

У трећој глави под називом „Краљевини СХС и Краљевини Југославији“ (стр. 185–217) кандидат се бави анализом положаја, рада и унутрашње организације парламента у Краљевини СХС и Краљевини Југославији.

У првом поглављу ове главе даје се краћи осврт на околности настанка прве Југословенске државе и доношење њених устава. Ту се срећемо са најважнијим историјским чињеницама које осветљавају политичку позадину настанка прве Југославије да би се након тога кандидат усмерио на питање уставног положаја, надлежности и функционисања Народне Скупштине државе СХС по

Видовданском уставу из 1921. године. И поред прихваћене идеје парламентаризма кандидат истиче да није спроведен принцип поделе власти у облику парламентарног система јер је Устав фаворизовао краља што се види из бројних и значајних овлашћења која га постављају у сам центар државне власти.

У таквој уставној позицији монарха као суверена добро се уочава да је то било узрок свих нестабилности, недаћа, политичких и државних криза које су потресале ову прву југословенску државу - Краљевину СХС односно касније Краљевину Југославију. То су потврдили и каснији политички догађаји, а пре свега увођење вануставне владавине – суспендовање Устава, укидање Скупштине и завођење монархистичке диктатуре. По оцени кандидата и каснији Септембарски устав од 1931. године није побољшао, стабилизовао уставне и политичке прилике у земљи него их је још и погоршао. То се између осталог види и из структуре народног представништва – његове дводомности собзиром да увођење горњег дома Сената није имало упориште у демократској традицији земље нити је водило демократском јачању, бољем функционисању и ефикасности представничког тела.

У другом поглављу се по већ устаљеној систематици анализирају функције народног представништва у оба устава прве југословенске државе и износе главна решења која су примењена у погледу вршења законодавне, контролне, изборне, квазисудске и осталих функција.

У трећем поглављу кандидат образлаже начин избора (конституисања) и организацију југословенског парламента у држави СХС и Краљевини Југославији, а према уставним решењима Видовданског и Септембарског устава.

IV глава под називом „Парламент у ругој Југословенској држави“ (стр. 217–236) је у целости посвећена представничком телу друге, комунистичке југословенске државе. Кандидат је можда и незаслужено посветио толику пажњу представничком телу социјалистичке Југославије када се има у виду да је то тело значило један па и више корака назад у животу ове институције. Са другом Југославијом је представнички систем са парламентом замењен скупштинским системом са скупштином која није успела да буде оличење народне воље, суверености. Сем ретких изузетака, скупштински систем се негде у социјалистичкој пракси није показао као демократски, нигде скупштина није постала демократски центар власти. Она истина није „пала“ дотле се поистовети са француским Конвентом у време Робеспјера јер није спровела своју диктатуру. Кандидат добро запажа да у условима једнопартијског система и срашћивања државног и партијског апарата државни органи постају средство монопола КПЈ.

Но имајући у виду скоро педесетогодишњу комунистичку владавину у Југославији (Србији) кандидат је био приморан да обради и овај период политичког и уставног развита Србије. Тај период свакако није био напредан и демократски нити је успео да ојача и развије демократске институције. То важи и за социјалистичке скупштине које су под комунистичким режимом више биле у сенци партије, трансмисије за споровђење њене воље и политике.

Прво поглавље ове главе је посвећено политичкој и уставној анализи ставарања и функционисања друге југословенске државе. У другом поглављу се сумарно излажу основне карактеристике, функције и начин рада и одлучивања југословенских социјалистичких скупштине при чему кандидат не даје неке посебне коментаре или опаске везане за успешност или ефекат њиховог рада. Но то не мења, не умањује значај оних претходних кандидативних констатација изречених на рачун система демократског јединства власти оличеног у скупштинском систему.

V глава докторске дисертације под називом „Народна скупштина у Републици Србији“ (стр. 237–292) анализира функционисање српског парламента у постсоцијалистичкој епохи развоја Србије и то у условима успостављеног система поделе власти и недоследне парламентарне демократије.

У уводу ове главе кандидат осветљава друштвену и политичку позадину промена које су наступиле у Србији са доношењем њеног првог постсоцијалистичког Устава од 1990. године. У оштром критичком остврту кандидат набраја кључне мане овог Устава које се односе како на његово доношење тако и на систем власти који је њиме успостављен, али и на често необјективне

критике које су на рачун првог постсоцијалистичког устава упућиване. У тим оштрим опсервацијама кандидат се осврће и на квалификације које су пратиле Уставом успостављени систем власти као извитоперени, квазипарламентарни, псеудопарламентарни и сл. сматрајући да је најпримеренија квалификовати га као парламентаризам са одређеним елементима рационализације. У самој анализи система недоследне поделе власти кандидат апострофира положај шефа државе као основни елемент рационализације парламентаризма, с обзиром на поједина његова овлашћења с тим да и у односу Владе и Народне скупштине такође уочава озбиљне недостатке система. По кандидату се Влада (уз стабилну парламентарну већину) од почетка успоставила као важан фактор законодавне власти и то како у смислу преузимања примата у законодавној иницијативи, предлагања закона тако и потискивању парламента, смањивању његове законодавне улоге која се свела на то да посланичка већина углавном усваја оно што јој предлаже влада.

Ни у анализи Устава од 2006. године кандидат нема похвала, не уочава неке помаке у смислу побољшања система власти, отклањања недостатака и дифункционалности из претходног периода. И у вези овог Устава се с правом истиче да нису извршене суштинске промене које су очекиване и најављиване. При томе и лапидарна уставна одредба о подели власти на законодавну, извршну и судску није до краја извела односно решила оно кључно питање односа легислативне и егзекутиве од кога зависи квалитет функционисања једног система власти.

У погледу односа владе и парламента кандидат уочава и извесне елементе јачања положаја владе према председнику Републике и Народној скупштини, а у погледу парламента запажа да су и нека његова овлашћења проширена (у смеру одбране, надзора служби безбедности и др.).

У првом поглављу ове V главе анализирају се и образлажу функције Народне скупштине (законодавна, контролна, изборна и друге) сходно уставним и важећим пословничким решењима при чему, рецимо, код контролне функције нашег парламента даје и занимљив табеларни, графички, статистички приказ посланичких питања у Народној скупштини Србије у периоду 1991-1994. године и 2001-2012. године.

Друго поглавље ове задње главе докторске дисертације се бави структуром Народне скупштине. У овом делу рада кандидат износи своје критике опаске на присутне предлоге и замисли око регионализације Србије и промене важећег модела организовања нашег парламента односно увођење другог (регионалног) дома. Овом питању регионализације Србије односно евентуалног представљања региона у нашем парламенту кандидат је посветио значајну пажњу износећи своје виђење функционисања овог модела парламента (у коме би били представљени региони) као и своје критичке примедбе у погледу изборног система по коме би се бирали представници у регионалном дому или већу таквог српског парламента.

VI ЗАКЉУЧЦИ ОДНОСНО РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА

У завршном делу докторске дисертације закључцима (стр. 292–301) кандидат изводи резултате свог рада и истраживања кроз неколико карактеристичних оцена, констатација.

Прво, парламент се представља као трајна и стабилна институција представничке демократије која стално јача, шири се, осваја нове сфере свог утицаја и надлежности. То важи за европске парламенте, пре свега енглески али и друге који су се развијали под његовим утицајем. Што се тиче Србије, кандидат уочава нешто другачију ситуацију. Парламент се касније појављује у модерном животу Србије и није било онако стабилан и утицајан чинилац власти. Но то су, како добро примећује кандидат утицали елементи традиционалног живота и организације као и присутна патријархална схватања о улози кнеза (монаха) као оца нације.

Друго, Србија се касно укључила у породицу модерних држава и демократија јер је све до половине 19. века много заостајала за европским државама – друштвено, политички, културно, интелектуално и у сваком другом смислу. То се одражавало и на улогу и утицај парламента као

најважније демократске институције. Анализом уставне ситуације кнежевине Србије кандидат добро уочава тај моменат када тврди да је у организацији власти Србије тада доминирао ауторитарни чинилац (кнез), а да је скупштина (парламент) била другоразредна и без значајних функција и надлежности. До промена у положају и улози парламента у Србији долази након државних реформи које је спровео Михаило Обреновић, а нарочито од Намесничког устава од 1869. године. Тај Устав је по оцени кандидата означио прекретницу у развоју модерне српске државе, увођењу представничког система и афирмацији парламента који од тада само јача, шири своје функције и постаје кључни чинилац државне власти.

Треће, парламент постаје стуб парламентарног режима са Радикалским уставом од 1888. године и са њиме се Србија сврстава у породицу развијених европских држава и демократија. Уз то парламент постаје важна (централна) институција власти и фактор стабилности система тиме што одржава његову равнотежу, пре свега својом контролном функцијом са којом надзире владу и држи је под контролом.

Четврто, овај позитиван тренд развоја српског парламента и демократије се мења, зауставља са настанком прве југословенске државе у коју се Србија претопила, унела своју државност. Кандидат убедљивом анализом уставне и политичке ситуације прве Југославије уочава назадовање парламентарне демократије и деформације у положају, улози и организацији југословенског парламента. По оцени кандидата парламент више није стуб парламентарне власти већ је то монарх што потврђује да уставна и политичка историје и ситуација Србије није упоредива са оном у осталим европским државама. Док су оне мање или више напредовале у Србији је долазило и до назадовања, ретроградних процеса, уставних криза и државних удара што је Србији само сметало и заустављало је у њеном динамичном друштвеном, политичком и уставном развоју.

Пето, добар је пример или доказ за ову тврдњу о заостајању Србије у уставном, политички и сваком другом погледу је настанак социјалистичке Југославије (Србије). Све оно што је Србија мукотрпно стварала и бранила утицајем напредних демократских снага током 19. века и почетком 20. века се порушило једним револуционарним чином и одлукама нове комунистичке власти.

Анализом уставне и политичке ситуације те комунистичке, друге Југославије кандидат нам износи бројне доказе, аргументе у корист такве констатације. Уместо напредног представничког (парламентарног) система заснованог на подели власти комунистички режим нас враћа назад у епоху револуционарних скупштина и диктатуре и успоставља скупштински систем власти. Истина како примећује кандидат у том систему власти скупштина није била највиша власт како је била декларативно проглашена већ је то била комунистичка партија која је управљала државом и друштвом. Из партије су долазиле главне иницијативе и одлуке које су државни органи са скупштином на челу следили и слепо спроводили. Кандидат је могао да заобиђе ову фазу развоја српског парламента, а да му тиме ништа не одузме или науди, изазове никакав дисконтинуитет у животу и развоју од кога би се он тешко опоравио. Јер након комунизма српски парламент је наставио оданде одакле је и стао почетком 20. века. Свих тих 50-так година комунистичке владавине југословенске односно српске скупштине су тавориле, биле у сенци комунистичког режима, његове партије и најужег руководства коју је државу потчинио себи и својој политичкој вољи или самовољи. Кандидат је утрошио непотребно време и енергију на анализу рада социјалистичких скупштина јер је ефекат тог рада и функција скупштина био ограничен, другоразредан и испод нивоа ауторитета и моћи коју ова институција мора да има у модерном политичком животу и организацији државне власти. Социјалистичке скупштине су само формално изражавале демократско јединство власти и оличавале народну сувереност. Шта више у време самоуправног социјализма оне више нису оличавале ни то јединство народа, народну сувереност, јер је та сувереност била сужена, лоцирана у руке радничке класе. То све потврђује ставове кандидата да та социјалистичка држава није била демократска, за све грађане, него држава диктатуре једне, радничке класе над осталим деловима друштва.

Шесто, тек у постсоцијалистичкој епохи Србија се враћа у нормалне токове државног живота,

успоставља представнички режим власти који српском парламенту (скупштини) враћа онај углед и утицај који је некад (у време парламентарне демократије) имао.

Задњу главу докторске дисертације кандидат посвећује анализи српског парламента (доношења Устава од 1990. године) и његовом месту у систему власти који је успостављен након бурних 90-тих година 20. века.

У оцени Милошевићевог режима и улози српског парламента у том периоду кандидат је изрекао оштре оцене и критике. Уместо да парламент буде исходиште парламентарног система он се свео на декорацију и манифестацију воље једног човека односно режима и како примећује кандидат постао симбол исквареног, недоследног или још оштрије речено псеудопарламентарног система.

Седмо, у овом периоду српски парламент постаје миноран, другоразредан, пре свега у односу на председника Републике. Након Милошевићевог режима Србија се променила али у систему власти не онолико колико се очекивало пошто је тежиште власти и даље померено ка егzekутиви али више није у рукама председника Републике, већ је прешло у руке Владе. Кандидат указује и на чињеницу да је управо у овом периоду први пут употребљено највише критиковано овлашћење председника Републике у вези са проглашењем ванредног стања, и то на неуставан начин.

Са новим Уставом од 2006. године се очекивало успостављање доследног парламентарног система али се то није догодило. Кандидат констатује да су истина ојачана и проширена нека овлашћења парламента али да његова позиција није много промењена и ојачана, пре свега у односу на извршну власт. Док је у том односу раније доминирао председник Републике сада доминира Влада, а кандидат добро учачава и констатује да се српски парламент претворио у амбијент у коме владајућа парламентарна већина изгласава оно што од ње тражи влада.

Осмо, бранећи позиције парламентарног система кандидат заговара споровођење доследне поделе власти у систему власти Републике Србије. Та доследна подела подразумева да власти буду у равнотежи, пре свега законодавна и извршна. Пре свега парламент и влада морају да се одржавају у равнотежи. Нити влада (или евентуално председник Републике) сме да управља државом и Народном скупштином нити пак парламент сме да се претвори у највишу власт која апсорбује друге власти, пре свега извршну (владу), потчињава је и претвара у свој унутрашњи одбор. Кандидат исправно тврди да парламентарни систем тражи сарадњу и међусобни утицај једне власти на другу, с тим да не сме да се поремети равнотежа ни на једној или другој страни. Ако би се то догодило, добили бисмо, или конвентску диктатуру или аутократску владавину, односно ауторитарни режим, који оличава јака извршна власт. Данас у Србији реално не постоји опасност од парламентарне диктатуре, већ она потенцијално више долази од извршне власти.

Девето, кандидат критикује јачање извршне власти, пре свега владе која преузима кључне полуге власти (води и утврђује државну политику) и пред којом се парламент повлачи претварајући се у расправљајућу власт, ону која расправља о ономе што жели и тражи влада. Уз све те оштре критике на рачун јачања владе, а слабљења и малокрвности парламента, кандидат не губи наду нити одустаје од потребе за снажном позицијом и улогом парламента. Он тврди да парламент мора да сачува, одбрани своје место у систему власти модерне Србије, уколико она жели да се одржава и развија као демократска и парламентарна држава. Без јаког и утицајног парламента неће бити ни демократије ни парламентаризма, а свакако ће бити угрожена и политичка улога грађанина који једино може да се докаже, афирмише у условима вишестраначке политичке борбе (избора) и конкуренције.

Десето, кандидат указује на основне слабости које оптерећују Народну скупштину, при чему издваја следеће: неодговарајући изборни систем што доводи до неадекватне представљености грађана у парламенту; слаба веза на релацији бирач–народни посланик, контроверзе у вези са слободним мандатом; примат Владе у законодавству што је посебно наглашено у фази законодавне иницијативе; превелики број закона који се доносе по хитном поступку; запостављање контролне функције. Кандидат у том смислу даје и одређене сугестије и предлоге за

отклањање наведених недостатака, и то: принцип слободног мандата мора јасно бити прокламован и оснажен, а не посредно као што је то сада случај; нужно је приступити промени изборног закона; неопходно је кадровски и технички ојачати службу Народне скупштине како би народни посланици могли да рачунају на стручну помоћ приликом израде предлога закона и амандмана; прецизирати крајњи рок у коме се предлози закона овлашћених предлагача морају уврстити у дневни ред; размислити о промени одредаба о радном кворуму; унапредити рад одбора и у том смислу размислити о ограничавању чланства народних посланика у највише два одбора.

И на крају, сумирајући све оно што је кандидат изложио у својој докторској дисертацији као резултат свог научног истраживања, можемо да констатујемо да је аргументовано одбранио позиције парламента у српској уставној и политичкој историји и пракси. Доказао је да су све кључне политичке борбе и реформе у Србији тражиле и укључивале и јачање положаја и улоге парламента. Парламент је био и остао најјаче упориште српске демократије и на њега (хтели или не) рачунају и не одричу га се ни оне друштвене и политичке снаге које га повремено компромитују, штете му.

Можемо да кажемо да је у тој одбрани парламента кандидат истрајао и да је са овом докторском дисертацијом успешно положио тај испит.

VII ОЦЕНА НАЧИНА ПРИКАЗА И ТУМАЧЕЊА РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА

Докторска дисертација под називом „Парламент у уставном развоју Србије“, је оригиналан и самосталан научни рад кандидата, уз, наравно, сугестије и примедбе које је у току његове израде прихватио од свог ментора.

Тема дисертације је актуелна, јер се бави кључним аспектом организације власти Србије-парламентом, који је имао буран и контроверзан развој током уставне историје Србије. Рад је изложен јасно, прегледно и у оквиру стандарда академског писања уз задовољавајуће познавање и адекватно коришћење научне терминологије. Наведена литература је правилно цитирана, а такође и анализе кандидата одражавају његову зрелост и показују да је дорастао писању овог нивоа научног рада. Сама дисертација представља једну складну и заокружену, систематизовану целину у којој су њени делови: главе, поглавља и потпоглавља логички и хронолошки поређани и усклађени. Као такав, овај рад ће помоћи бољем познавању и проучавању парламентарног система Србије као и анализи улоге парламента у уобичавању и добром функционисању тог система. Ова докторска дисертација осветљава и уочава промене које су се одигравале у систему власти модерне Србије почев од њеног настанка након успешно изведене ослободилачке револуције под Карађорђејем, па све до данас. Подробном анализом и коришћењем правнологичког и историјскоправног метода и других техника током свог научног истраживања кандидат пружа убедљиву аргументацију да је Србија током своје уставне и политичке историје имала различите фазе успона и падова. Она није само нагињала и била изложена аутократској владавини, како то на први поглед изгледа, него је, у значајном периоду свог развоја, изнедрила и демократске снаге и друштвене и политичке услове за успостављање демократског парламентарног уређења. Уз све то кандидат је задржао критичку дистанцу и покушао да самостално и оригинално изводи закључке везане за предмет ове дисертације, који одударају од неких важећих теоријских, политичких, па и академских стереотипа и узора, који преовлађују у нашој научној и политичкој јавности. У целини, из дисертације произилази критички однос кандидата према томе како се развијао и модернизовао систем власти у Србији. То се односи и на кључну институцију система власти-парламент, коју је кандидат добро анализирао и уочио неке важне слабости и недостатке у њеном устројству и функционисању. Уз све то, он задржава афирмативни став и остаје на позицији да парламентарни систем власти нема алтернативу у Србији. Парламент (уз сва искушења и ограничења на која наилази у уставној и политичкој пракси) остаје стуб тог система и кључна институција од које се шире утицаји и односи према другим властима, пре свега, према оној кључној, извршној, или, још конкретније, њеном ефективном делу, влади.

Из свега изнетог, Комисија позитивно оцењује начин на који је кандидат представио своју тему и изложио резултате свог рада и истраживања.

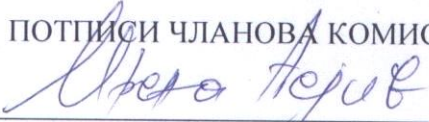
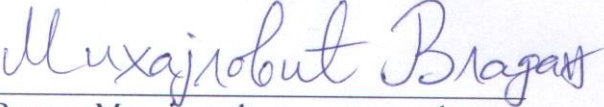
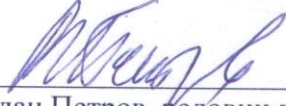
VIII КОНАЧНА ОЦЕНА ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:

1. Да ли је дисертација написана у складу са образложењем наведеним у пријави теме
Докторска дисертација је написана у складу са образложењем које је кандидат навео у пријави теме.
2. Да ли дисертација садржи све битне елементе
Докторска дисертација садржи све битне елементе који су неопходни за овакву врсту научног рада и истраживања.
3. По чему је дисертација оригиналан допринос науци
Уз сву самоувереност кандидата и комисије која цени оно што је урађено, увек је тешко измерити и оценити колика је и да ли је кандидат дао оригиналан допринос науци. У егзактним наукама су доприноси мерљивији и видљивији, али у друштвеним наукама, а посебно правној су они скромнији и мање видљиви и мерљиви. Ако може да се каже, оригиналност овог рада је у успешном покушају кандидата да критички расветли и одреди место парламента у појединим периодима уставног и политичког развитка Србије. Иако то, можда, и не звучи као убедљив аргумент, чињеница је да, у друштвеним и правним наукама, а посебно у политици, о томе постоје неслагања и контроверзе. Кандидат се није поводио ни за каквим узорима, нити је следио некакве стереотипе или ауторитете у чије се оцене, судове о карактеру и функционисању модерне српске државе, не сумња. У оквиру свог скромног научног знања и реномеа, кандидат се ослонио на уставна решења и суптилну логичкоправну анализу и методологију, која му је помогла да расветли кључне аспекте и проблеме модерног живота и организације власти Србије током њене уставне историје, па све до данас. Кандидат је успео да оствари онај циљ који је пред собом поставио, а то је да расветли и критички анализира каква је била позиција и улога парламента у уставној и политичкој историји и пракси модерне Србије. То је важно и за нас данас када ценимо ефекте уставне и политичке модернизације Србије, пре свега у њеној посткомунистичкој епохи. Наиме, можемо да се сложимо са тим да многе слабости, па и недоследности у нашем модерном систему власти, нису случајне и да стоје у некој вези са оним што се у Србији догађало током њене бурне уставне историје. Кандидат нам управо на то скреће пажњу и прави везу или паралелу између државне власти Србије некад и данас, и то управо анализирајући кључну институцију те власти, односно, парламент. Овај научни рад нас убедљиво доводи до уверења да је, баш захваљујући развоју нашег парламента и променама које су се догађале у његовој организацији, унутрашњим односима, избору, надлежности и функционисању, у знатној мери унапређен и сам систем власти Србије. Из дисертације се изводи јасан став да је парламент био и остао кључна институција која опредељује правац у коме се креће уставна и политичка пракса (и историја) Србије. Уз сва искушења и изазове којима је парламент био изложен, пре свега од владе, односно, извршне власти, он је опстао, одржао се и даље јача и развија се. То је свакако и допринос бољем функционисању парламентарне демократије и отклања било какав наговештај или сумњу да можемо да се вратимо уназад у епоху апсолутистичке или аутократске владавине. Са овом дисертацијом кандидат отклања све те сумње и аргументовано доказује и тврди да парламент има сигурну будућност и да ће бити стуб и оличење чистијег и доследнијег парламентарног система кога још увек тражимо и очекујемо. Стајући на страну парламента, кандидат се недвосмислено определио за стварање и развој чистог и истинског парламентаризма који ће једног дана заменити, потиснути овај још увек недоследни и искварени (псеудопарламентаризам) парламентарни режим.
4. Недостаци дисертације и њихов утицај на резултат истраживања
Комисија није установила недостатке који би могли да оспоре позитивну оцену докторске дисертације.

IX ПРЕДЛОГ:

На основу укупне оцене дисертације, Комисија позитивно оцењује дисертацију под називом „Парламент у уставном развоју Србије“ кандидата мр Бојана Бојанића и предлаже Наставно-научном већу Правног факултета Универзитета у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици да докторску дисертацију прихвата и кандидату одобри јавну одбрану.

ПОТПИСИ ЧЛАНОВА КОМИСИЈЕ

1. 
Др Ирена Пејић, редовни професор
Правног факултета Универзитета у Нишу
2. 
Др Владан Михајловић, редовни професор
Правног факултета Универзитета у Приштини
са привременим седиштем у К.Митровици
3. 
Др Владан Петров, редовни професор
Правног факултета Универзитета у Београду

НАПОМЕНА: Члан комисије који не жели да потпише извештај јер се не слаже са мишљењем већине чланова комисије, дужан је да унесе у извештај образложење односно разлоге због којих не жели да потпише извештај.

У Косовској Митровици,
12. јул 2016. године